

15. Through the German Colonies of the Beresan District and colonist tales by Hermann Bachmann. Translated by Roland Wagner. – Germans from Russia Heritage Collection. – North Dakota: Fargo, 2003. – 204 p.

Сапак Н.В.,

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри дизайну
ВП «МФ КНУКіМ», м. Миколаїв

**ТВОРЧИЙ ФЕНОМЕН СКУЛЬПТОРА Ю.А.МАКУШИНА
В СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ МИКОЛАЄВА
(до 85 - літнього ювілею художника)**

Майже півстоліття працює в Миколаєві на творчій ниві народний художник України, професор кафедри дизайну МФ КНУКіМ Юрій Андрійович Макушин. Здобувши професійну освіту в найкращому навчальному закладі тогочасного радянського союзу – Ленінградському інституті живопису, скульптури і архітектури ім. І.Рєпіна в майстерні скульптора М.Анікушина він опанував пластичну мову скульптурних форм, філософську масштабність сприйняття і відтворення історичних постатей і образів сучасників. Професійний доробок майстра неможливо відокремити від творчості його співавтора, дружини І.Макушиної й сина В.Макушина, які також закінчили названий навчальний заклад.

Мета дослідження обмежена наступними завданнями: визначення ролі скульптурних творів майстра та їх значення в історично сформованому міському середовищі; визначення ролі матеріалу, підпорядкування його пластичній й образній побудові твору; усвідомлення витоків багатоплановості творчого діапазону скульптора, його наукова і педагогічна діяльність.

Джерельна база про творчість Макушиних за кількістю досить значна. Головним чином це нариси в періодичних виданнях журналістів і краєзнавців. 2009 року вийшла друком під рубрикою «Туристичне краєзнавство» книга Л.Северіної «Николаев и Макушини». Біографічні дані та перелік робіт міститься в довідкових виданнях.

Скульптура відіграє значну роль у формуванні середовища. В кожен історичну епоху, в кожному художньому стилі визначними рисами є синтез двох просторових видів мистецтва архітектури і скульптури. Не виключенням є Миколаїв – місто, що засновано і забудовано в добу класицизму. Головним критерієм стилю якого є ідейна й композиційна ясність, величність, логічна планувальна підпорядкованість. Протягом двох століть забудова міста відбувалася з урахуванням історично сформованого вигляду. Скульптурні об'єкти в такому середовищі звичні головним чином фігуративними пам'ятниками. Що також підтверджується їх, правда, незначною кількістю в Миколаєві.

Особливого значення монументальна скульптура набула у 1960-70-і рр. в зв'язку із святкуванням ювілеїв перемоги у Другій світовій війні. Меморіально-скульптурні комплекси, пам'ятники і меморіальні дошки стали втіленням певних суспільних ідеалів і цінностей, склали візуально-естетичну та культурну складову. В цій атмосфері патріотичного підйому формувалися творчі погляди скульптора Макушина, людини всебічно розвиненої, який пройшов значний життєвий й трудовий шлях.

Першою значною і знаковою на все життя роботою став «Сталевий солдат» на Кургані Слави в Новій Одесі. Для майстра це був дуже серйозний і відповідальний творчий іспит, який показав його професійну спроможність, волю і цілеспрямованість у вирішенні масштабних завдань. Скульптор в співавторстві з дружиною в стислі строки виконали відповідальний заказ. Одинадцятиметрова статуя була встановлена на кургані на широкому просторі де у березні 1944 року відбувалися криваві бої. Серед монументів України, присвячених героїці війни «Сталевий солдат» зайняв достойне місце.

Друга половина 1970-х рр. стала для скульптора періодом створення знакових монументів в Миколаєві. Продовження теми героїчного минулого знайшло відтворення в двох монументах – пам'ятнику працівникам міліції та пам'ятнику комсомолу.

Враховуючи міське середовище, в кожному випадку скульптор продумав масштаб фігури, висоту постаменту, а головне, композиційне рішення, що підпорядковане образній побудові. Так, в монументі працівникам міліції, використовуючи алегорію як прийом, відомий ще за часів античності, скульптор зображує юнака в будьонівці із щитом і мечем як символами захисту і боротьби. Пам'ятник встановлено на перетині проспекту Центрального і вулиці Садовій. Скульптура стала композиційною і смисловою домінантою, що суттєво доповнило і разом з висотними будівлями утворило завершений ансамбль двох магістралей.

Композиційною домінантою центру мікрорайоні ПТЗ став пам'ятник комсомолу. Враховуючи його місце розташування серед тогочасних новобудов поруч із кінотеатром «Юність» на невеличкій площі, автор зберіг образну патетику, але використав прийом більш ускладненої композиції. Незважаючи на виражену вертикаль й достатню висоту, пам'ятник більш наближений до глядача й має композицію з двох постатей і рельєфу, об'єднаних за змістом.

Декілька відокремлена за тематикою в ряду монументальних творів майстра скульптура «Прометей» на перехресті вулиць Декабристів і Пограничної біля головної будівлі заводу «Криштал». Прометей – символ служіння людям, що подарував їм вогонь. В творі яскраво виявилися вже відомі якості майстра: вміння зв'язати скульптуру з оточуючим середовищем та надання їй композиційного центру; логічна й композиційна ясність образу, підпорядкованого головній ідеї; розуміння ролі матеріалу. Скульптурна композиція, що складається з фігури й вогню позаду її, повторює силует вертикальної й горизонтальної будівель заводу і узгоджується з його будівничим матеріалом (скло, бетон). Стилістика твору спирається на відомі з античності скульптурні образи героїв досконалих в своїй красі. Листова сталь, з якої виконана скульптура підкреслює враження величності сили і краси.

«Прометей» ще зв'язаний з попередніми монументами перебільшеним розміром постаті, виразністю узагальнених об'ємних форм, але в композиції вже виявляється те, що стане головною ознакою міської скульптури останніх десятиліть – відхід від монументальної патетики в образному рішенні і максимальне наближення до глядача.

Виходячи із загальної концепції розвитку скульптури, в пам'ятниках, створених у 1980-і рр. Макушина привертає лірико-філософський контекст. Знаковим твором цих років став пам'ятник О.Пушкіну біля Інгульського мосту. Піднесено - мрійний образ поета відображено в скульптурній композиції, встановленої на місті будинку А.Зонтаг, з якою поет зустрічався, перебуваючи в місті. Композиційне рішення фігури поета, максимальне наближення його до глядача обумовлене також невеличкою територією. З метою підкреслення емоційного піднесення образу скульптор використовує прийом «непостійності» пози, що доповнюється волоссям і шийною хустиною. Поет сидить на гранітному валуні мрійливо вдивляючись у річковий простір. Такою ж лірико-філософською трактовкою відмічені і дві меморіальні дошки присвячені поету, що на перетину вулиць Соборної і Шевченко та Громадянської і Никольської.

Невичерпним джерелом натхнення для Макушина є скульптура античної Греції. На скульптурному симпозіумі в Ольвії, майстер створив статую «Кора», що органічно вписалась в ландшафт місцевості. Він створив свій образ-натяк без копіювання, але тут присутнє антична пропорційність й узагальненість форм, велич постаті й та особлива поза часовість що відрізняє античні образи.

Авторству скульптора належить значна кількість портретів. Головним чином бюсти що встановлені у відкритому просторі і в громадських інтер'єрах. Більшість їх виконана в співавторстві з дружиною і сином. Це пам'ятник Т.Шевченко в селищі Баштанка та монументально-декоративна композиція «Т.Шевченко» у Н.Бузі, фігура засновника вітчизняної епідеміології Д.Самойловича у вестибюлі Миколаївського медичного училища, бюст директора ЧСЗ Ю.Макарову на вулиці Озерній,

алея полководців Ф.Ушакова, М.Кутузова, Н.Баркляя де Толлі, П.Багратіона, А.Головатого, М.Платова, в Очакові.

Протягом всього життя скульптур працює над портретами сучасників. Це відомі миколаївці. В них виявляється узагальнююча риса його творчості. Відштовхуючись від конкретного образу, зберігаючи його індивідуальні риси, майстер створює образ інтелектуальної людини своєї епохи. Такими є портрети журналістів Б.Арова і Ю.Агеєва, поета Д.Крем'я і диригента Д.Журавля, лікарів В.Відяпіна і Є.Сича. В деяких портретах помітні узагальнюючі риси близькі до образів античності – портрети лікаря В.Відяпіна і художника О.Приходька.

Важливою стороною творчості Макушина є вміння підпорядкувати скульптурний матеріал створеному образу. В минулому скульптура знала два головних матеріали бронзу і камінь. Друга половина 20 ст. подарувала скульптурі бетон, а в перебільшено монументальних творах використання нових матеріалів і відповідно новітніх технологій. Так, монументальні твори майстра «Сталевий солдат» і «Прометей» виконані з листової сталі на каркасі технологією зварки швів. В Україні монумент Макушина «Сталевий солдат» став не тільки знаковим у відображенні теми війни в героїчному образі. Він являє приклад високого професіоналізму, вміння підпорядкувати матеріал образу, знайти і використати пластичну мову, яка здатна в листовій сталі передати закладену ідею. Колір і фактура металу якнайкраще сприймається на відкритому просторі з далекої відстані на фоні зелені й блакитного неба. В різні пори року, в залежності від погоди скульптура, вбираючи сонячні або похмурі кольори, змінює емоційний стан її сприйняття.

Монументальні і станкові твори скульптора мають узагальнюючу особливість. Через створенні образи майстер висловлює свій філософський поглядом на історію і сучасність. Це особливість мислення скульптора виходить з його інтелектуальних глибин. Макушин широко освічена особистість. Він досконало знає історію мистецтва, філософські праці особливо античних авторів. Він знає і розуміє класичну музику, любить літературу, поезію. Він успішно займається живописом. Це головним чином пейзажі, в яких простежується характерне для творчого мислення майстра монументальне бачення й передача природи в її найбільш виразних формах.

Макушин високопрофесійний майстер рисунку, багато років викладає в Миколаївській філії КНУКіМ базові дисципліни «Рисунок» і «Скульптура». Великий творчий, педагогічний досвід він узагальнив в навчальному посібнику «Рисунок і час», в багатьох статтях науково-методичних збірників. В залежності від творчої спеціалізації студентів художник використовує гнучкі методики викладання. Ним розроблено методику прискореного опанування академічним рисунком. В самостійній роботі студентів він вимагає обов'язкового рисування по пам'яті. В своїй книзі Макушин наголошує: «Кожний художник пізнає світ, думає й творить за допомогою рисунка. Навчити художника вільно рисувати «від себе» й по пам'яті – завдання великої складності, а навчити студента необхідно із самого початку». Рухомість в методиці викладання професор продемонстрував й в опануванні основами скульптури. Скульптурні твори студентів дизайнерів прикрашають зелену зону подвір'я навчального корпусу філії.

Висновки. Масштабність постаті Ю.А.Макушина визначається значною кількістю скульптурних творів, перш за все монументальної пластики, значною портретною галереєю історичних діячів і представників сучасної інтелігенції, станковими роботами і творами малої пластики, творами живопису. Скульптор сміливо опанував технологію роботи в різних скульптурних матеріалах, підпорядкувавши їх темі й образу. Головною особливістю творів скульптора є його філософське трактування. Як педагог, Ю.А.Макушин створив авторські методики викладання рисунка і скульптури на художніх спеціальностях в МФ КНУКіМ.

Список використаних джерел:

1. Журмій Н. Скульптурні пам'ятники міського простору у контексті соціокультурного діалогу / Наталія Журмій. // Питання культурології. Збірник наукових праць. — 2013. — №29. — С. 23—31.

2. Котломанов А.О. Монументальность новой русской скульптуры. Эпизод 1: памятник князю Владимиру // Вестник СПбГУ. Искусствоведение. 2017. Т. 7. Вып. 3. С. 342–359.
3. Макушин Ю.А. Рисунок і час: навч. посібник / Ю.А.Макушин – Миколаїв: Видавництво НУК, 2008. – 288 с., іл.
4. Макушин Юрій Андрійович : [біогр. довідка, репрод. карт.] // Художники Миколаївщини : 40 років на творчій ниві / Миколаївська обласна організація національної спілки художників України ; [упоряд. О. К. Приходько]. – Миколаїв : Видавець Шамрай П. М., 2013. – С. 44-45.
5. Сапак, Н. Мыслить и творить : [творчество Юрия Макушина] / Н. Сапак // Соборная улица. – 2015. – № 3/4. – С. 127–130.
6. [Северина, Л. А.](#) Николаев и Макушины [Текст]: экскурсия по городу / Л. А. Северина. - Николаев : Изд-во НУК, 2009. - 127 с.

Сидоренко А.І.,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи ВП «МФ КНУКіМ», м. Миколаїв

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПІДГОТОВЦІ СУЧАСНИХ ФАХІВЦІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ

Тенденції розвитку сучасного суспільства, його яскраво виражена інформатизація пояснюють необхідність усе більш широкого використання інформаційних технологій у сфері освіти.

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) – це технології розробки інформаційних систем і побудови комунікаційних мереж, що передбачає психолого-педагогічний супровід процесів проектування, розроблення, упровадження та підтримки, а також технології використання таких систем і мереж для формалізації і розв’язування задач у будь-яких предметних галузях [6]. Дане поняття виступає одним з основних понять інформаційного суспільства, розвиток якого є глобальним завданням сучасного тисячоліття. Отже, завданням закладів вищої освіти є здійснення роботи, спрямованої на адаптацію національної системи освіти до потреб цифрової епохи. А це, перш за все, застосування інформаційних технологій в освіті, смарт-освіта та формування компетенцій і компетентностей майбутніх фахівців. Це стимулює

поліпшити доступ до інформаційної і комунікаційної інфраструктури та технологій, розвинути і розширити застосування ІКТ-додатків; створити сприятливе середовище на всіх рівнях освітнього процесу тощо [7].

Дослідженню використання засобів сучасних інформаційних технологій в освітній діяльності присвячені праці вітчизняних і зарубіжних учених: А. Ашерова, В. Бикова, І. Булах, В. Вдовичина, С. Волошинова, Р. Гуревича, О. Глушак, К. Доулінг, М. Жалдака, Ю. Жука, Г. Кедровича, В. Осадчого, К. Осадчої, Є. Полат, А. Семенової, В. Сумського, Т. Шарової та ін., зокрема в підготовці сучасних фахівців інформаційної сфери Т. Гранчак, І. Давидової, О. Мар’їної, А. Соляник, Л. Філіпової та ін.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освіті сприяє: підвищенню якості, ефективності навчання; оперативності й доступності в отриманні, опрацюванні інформації; контролю за виконанням завдань навчального процесу.

Реформування системи освіти України, що відбувається внаслідок політичних, економічних та соціальних перетворень, зумовлює необхідність вдосконалення та наближення її до рівнів світових освітніх стандартів. Стратегічні завдання розбудови системи освіти потребують необхідність озв’язання наукових та практичних проблем, які пов’язані із професійною підготовкою працівників різних спеціальностей, зокрема «Інформаційної, бібліотечної та архівної справи» та підвищення їх професійної кваліфікації. Цьому сприяють прийняті нормативні документи, а саме Указ Президента